

Radoslav Večerka

Národnost: česká

Datum narození: 18. dubna 1928

Místo narození: Brno

Datum úmrtí: 15. prosince 2017

Místo úmrtí: Brno

Sociální zařazení: Pocházel z rodiny brněnského úředníka, původně učitele a po určitou dobu také knihovníka. Oženil se se středoškolskou profesorkou Jarmilou Voráčovou, s níž měl dvě dcery: Renatu a Zuzanu.

Akademické působení

Po maturitě na reálném gymnáziu, kterou složil v roce 1947, nastoupil Radoslav Večerka na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity. Studoval obory čeština a ruština. Mezi jeho učitele patřili Josef Kurz, Adolf Kellner, Václav Machek, Frank Wollman nebo František Trávníček. Kromě zmíněných hlavních oborů ho také přitahovala srovnávací slovanská a indoevropská jazykověda. Od třetího ročníku vedl lektorská cvičení z ruštiny pro studenty jiných fakult.

Ve své státní práci zpracovával syntax genitivu ve staroslověnských evangeliích. V této problematice pokračoval i v rigorózní práci. Svá studentská léta ukončil v roce 1950, ale na fakultě zůstal i nadále, a to až do svého odchodu do důchodu. Nejprve nastoupil na místo asistenta a staral o obsáhlou knihovnu Slovanského semináře FF MU. V letech 1952–1955 byl interním vědeckým aspirantem a v roce 1955 se stal odborným asistentem. O tři roky později získal hodnost kandidáta věd. V rámci pedagogické činnosti Večerka přednášel hlavně základy slovanské filologie a staroslověštiny, ale svým studentům předával vědomosti i z vývoje bulharštiny nebo srbocharvátštiny, historické mluvnice češtiny či základů etymologie. V roce 1964 se habilitoval. V letech 1966–1968 zastával funkci proděkana filozofické fakulty. V akademickém roce 1968/1969 získal stipendium Humboldtovy nadace na pobyt na univerzitě v Erlangenu. Ve stejné době ho akademická obec navrhla na profesuru, ovšem tu z politických důvodů neobdržel. V roce 1990 mu byl udělen titul profesora a stal se vedoucím Katedry českého jazyka FF MU a také členem Vědecké rady FF MU. Od roku 2001 působil jako emeritní profesor FF MU.

Výběr z díla

Večerkovým hlavním polem zájmu byla paleoslovenistika a slovanská jazykovědná komparatistika. Zabýval se především syntaxí, lexikologií či etymologií. Jeho práce se vždy vyznačovala důkladnou znalostí jazykového materiálu (staroslověnského, staročeského, stejně jako ostatních slovanských jazyků), důrazem na detail a schopností zobecnění.

Ze syntaktických prací je nutné zmínit hlavně *Altkirchenslavische Syntax*, která vycházela v letech 1989–2002 ve Freiburgu nebo *Syntax aktivních participií v staroslověnštině* (1961). Z komparativně slavistických publikací uvedme alespoň *Postavení ruštiny mezi slovanskými jazyky* (1957), *Úvod do etymologie* (poprvé 1975), *Úvod do slovanské jazykovědy* (1977) nebo *Základy slavistiky a rusistiky* (1980). Z lexikografických prací je důležitá Večerкова účast na přípravě *Slovníku jazyka staroslověnského*, na díle *Staroslavianskij slovar' po rukopisjam 10–11 vekov* (1994) a na postupně vznikajícím *Etymologickém slovníku jazyka staroslověnského*. Podílel se také na projektu *Encyklopedického slovníku češtiny* (2002) a *Nového encyklopedického slovníku češtiny* (2016). Z posledních let jsou významné také slavistické publikace *Jazyky v komparaci 1 a 2* (2008, 2009).

Kromě samotného jazykovědného studia se Radoslav Večerka věnoval také kulturněhistorickému zasazení vývoje slovanských jazyků a literárnímu kontextu. Staroslověnštinu vykládal v komplexní jazykové realitě staré Moravy a raně středověkých Čech jako spisovnou vrstvu jazyka. V publikaci *Slovanské počátky české knižní vzdělanosti* (1963) připravil přehled staroslověnského písemnictví v českých zemích. Zabýval se také bohemismy v první staroslověnské legendě václavské, stylem *Života Konstantinova a Metodějova*, *Kyjevskými listy* nebo literárními souvislostmi přemyslovských Čech s Velkou Moravou.

Radoslav Večerka se podílel na překladech a edičním vydání pramenů k dějinám Velké Moravy *Magne Moraviae fontes historici* (vydáváno 1966–1971).

Odborně se zajímal i o dějiny slavistiky: v této oblasti publikoval práce *Československá slavistika v letech 1918–1939* (1977), *Česká slavistika v prvním období svého vývoje do počátku 60. let 19. století* (1995), *Česká slavistika od počátku 60. let 19. století do roku 1918* (1997) nebo německy psanou *Die Anfänge der slavischen Sprachwissenschaft in den böhmischen Ländern* (vydanou v Řezně v roce 1996) a *Slovník českých jazykovědců v oboru bohemistiky a slavistiky* (2013).

V neposlední řadě je nutné zmínit také sepsání skript k vysokoškolské výuce: *Staroslověnština* (1984) či *Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků* (2006). Pro studenty připravil ve spolupráci s dalšími jazykovědci výbor *Staroslověnské texty* (1987), *Staroslověnskou čítanku* (1997) a knihu *Spisovný jazyk v dějinách české společnosti* (2009).

Ocenění vědeckou komunitou

Radoslav Večerka byl mezinárodně uznávanou osobností na poli slavistiky, o čemž svědčí nejen jeho čestné doktoráty udělené na univerzitách ve Freiburgu (1999) a Sofii (2001), ale také pozvánky k přednáškám na různých evropských univerzitách (Sofie, Budapešť, Szeged, Vídeň, Řezno, Erlangen, Münster, Heidelberg, Freiburg). V domácím prostředí obdržel mj. stříbrnou medaili MU za pedagogické zásluhy (1981), posléze zlatou medaili Masarykovy univerzity a konečně Cenu města Brna za vědu. Za kolektivní dílo *Československá slavistika 1918–1939* byl poctěn stříbrnou medailí ČSAV (1981) a Cenu Ministerstva školství Československé republiky obdržel za dílo *Altkirchenslavische (altbulgarische) Syntax I*.

Radoslav Večerka byl členem Českého komitétu slavistů. Od roku 1994 působil jako člen Vědecké rady Slovanského ústavu AV ČR v Praze. Na mezinárodním poli pak působil v komisi pro církevněslovanskou lexikografii při Mezinárodním komitétu slavistů. V letech 1961–1976 byl spoluorganizátorem mezinárodních symposií o otázkách slovanské syntaxe na FF v Brně. Řadu let působil jako redaktor bohemistické řady *Sborníku prací filozofické fakulty brněnské univerzity* a byl redaktorem mnoha příležitostných publikací a sborníků.

Evaluace

Radoslav Večerka byl celým svým akademickým životem spjat s Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity. Od studentských let se věnoval paleoslovenistice a srovnávací slovenské jazykovědě – v obou oblastech dosáhl mezinárodního uznání. Významná je i jeho pedagogická činnost: se staroslověňštinou seznámil tisíce studentů a napsal řadu skript.

Ohlasy

Docent Večerka je znám jako laskavý a trpělivý učitel, který dovedně pomáhá svým posluchačům zvládnout úskalí dávného jazyka, zároveň však i jako přísný examinátor (zkouška ze staroslověňštiny a základů slavistiky platí za jednu z nejtěžších). K dokreslení obrazu našeho jubilanta ještě několik slov k jeho lidskému profilu. Večerka nepatří k onomu poměrně častému typu vědců, kteří vyhledávají klid a ústraní. Prodlévá rád a často mezi svými přáteli a známými a je oblíben jako vtipný společník s živým zájmem o současné kulturní dění (divadlo, literaturu, hudbu). \ [Adolf Erhart](#)

S bohemistikou je ovšem trvale spjata i Večerková pedagogická činnost. Jeho přednáškami a cvičeními ze staroslověňštiny a srovnávací slovenské jazykovědy prošly za více než třicetiletého učitelského působení již snad tisíce posluchačů češtiny a ruštiny. Většina z nich jistě ráda vzpomíná na svého učitele – sice přísného examinátora, ale také dovedného pedagoga, který dokáže vhodným způsobem oživit výklady o mluvnici dávného jazyka a zpřístupnit je posluchačům. \ [Adolf Erhart](#)

Podílí se též na výchově našeho etymologického dorostu, a to nejen tím, že mu předává své znalosti, ale i tím, že mu nabízí spolupráci, a dává tak nahlédnout do své „tvůrčí dílny“. Pro nás ostatní jsou velmi inspirující debaty nad šálkem kávy o tom, na čem právě pracuje, co zajímavého přečetl, viděl nebo slyšel. Kdo ho zná, dovede si představit, že to z jeho strany rozhodně nebývají nudné monology, ale naopak nesmírně živé, gesty nešetřící etudy, v nichž i velmi složité odborné téma dovede srozumitelně vyložit. A co říci na závěr o jubilantovi? Snad jen to, že zatímco všichni kolem stárneme, Radoslav Večerka naopak zraje jako to nejlepší moravské červené... Důkazem toho je nejen jeho svěží vzhled a nevyčerpatelný elán, ale především jeho nevysychající tvůrčí potenciál. \ [Ilona Janyšková a Helena Karlíková](#)

Po vyzvání, abych napsala krátkou vzpomínku na profesora Večerku, jsem si vyhledala svůj starý vysokoškolský index, našla v něm předmět Základy srovnávání slovanských jazyků a staroslověňština klasifikovaný prof. Večerkou a krátce zavzpomínala. Naše cesty se zkřížily dvakrát. Poprvé to bylo při mém studiu oborů čeština a latina, a to již v prvním ročníku, kdy jsme měli výše uvedený dvousemestrový předmět. Jeho výuka v nás vzbuzovala téměř posvátnou hrůzu, a to nejen kvůli náročnému tématu, ale také kvůli velké autoritě prof. Večerky, už tehdy mezinárodně uznávaného vědce a pedagoga. Psal se rok 1967, kdy vyučující byli jedinými zprostředkovateli tehdejšího vědění, a my studenti jsme velmi snadno rozpoznali, kdo z nich přednáší látku na základě běžně přístupné a poměrně chudé odborné literatury a kdo ví o svém oboru více. K těm druhým nesporně patřil prof. Večerka. Je třeba připomenout, že se při svých vědecky fundovaných výkladech musel zpočátku potýkat s nedostatečnými znalostmi studentů, z nichž mnozí neznali ani takové termíny jako singulár a plurál. V této situaci se často obracel na nás, posluchačky oboru čeština–latina. Sedávaly jsme na jeho přání vpředu, aby prý „*měl jistotu, že mu aspoň někdo rozumí*“. Vzhledem k Večerkovým mimořádným pedagogickým schopnostem mu nakonec porozuměli všichni, ale my latinářky jsme už v prvním řadě zůstaly. Zkoušku jsme úspěšně složily a teprve v dalších letech jsme ocenily, kolik cenných znalostí a zkušeností nám výuka staroslověňštiny poskytla pro další studium. Druhé setkání, spíše začátek dlouholeté – a troufám si říci velmi

plodné spolupráce – spadá do r. 1993. Tehdy jsem přešla z Ústavu pro jazyk český ČSAV (dnes AV ČR, v. v. i.) na filozofickou fakultu do Ústavu českého jazyka, a stala tak kolegyní prof. Večerky. S přibývajícím časem jsem postupně získala další pedagogické hodnosti (doc., prof.) a více než 10 let jsem vedla ústav. Po celou dobu, tedy i po mém odchodu do Ústavu slavistiky, se prof. Večerka podílel na našich významných grantových projektech a společně jsme vytvořili díla jako např. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky* (2007) nebo *Nový encyklopedický slovník češtiny* (2016). \ [Jana Pleskalová](#)

Když jsem byla oslovena, abych přispěla nějakou osobní vzpomínkou na profesora Radoslava Večerku, začala jsem si promítat všechny situace spojené s jeho osobou. Vidím ho před sebou jako noblesní osobnost, muže, který již svým vzezřením, vzpřímenou chůzí, pečlivě upraveným vousem a elegantním oděvem vzbuzoval pozornost na chodbách filozofické fakulty. Na jeho přednáškách a seminářích ze staroslověnštiny, na nichž si nikdo nedovolil absentovat, nás udivoval nejen svými znalostmi, ale i tím, s jakým zaujetím a s jakou energií přednášel. Pro mě – a jistě nejen pro mě – představoval prototyp pravého vysokoškolského profesora. Na pana profesora si také vzpomenu vždy, když jdu do kina. V hodinách staroslověnštiny nás totiž vždy nabádal, abychom si paradigmatu staroslověnských slov vypisovali na kartičky a pak si například při čekání ve frontě na lístky do kina (připomínám reálii z konce sedmdesátých let minulého století, kdy se na dobré filmy stály před kinem dlouhé fronty) procvičovali skloňování či časování staroslověnských lexémů. Nejosobitější a pro mě nejdůležitější událost je však z doby mnohem pozdější. Bylo to někdy na samém konci minulého století či na počátku století současného v období spolupráce Radoslava Večerky s brněnským etymologickým pracovištěm, kdy pracovní kontakty byly velmi živé. Jednoho dne, zcela neočekávaně, mně profesor Večerka nabídl tykání, za nímž následoval, jak už to bývá, polibek. Pro mě to byl ale přece jen šok. Zbytek pracovního dne jsem byla jako ve snách. Jak by ne, když si tykám s panem profesorem Večerkou, vlastně s Radkem! Moje vrstevnice, které prošly kurzy profesora Večerky, by mě určitě pochopily... Stejně pochopení jsem očekávala večer doma od svého manžela, když jsem mu převyprávěla onu slavnou událost. Jeho chladnou reakci omlouvá jen to, že nestudoval na filozofické fakultě. \ [Ilona Janyšková](#)

Ale to hlavní, co mě přivedlo k lingvistice, bylo, že jsem narazil na staroslověnštinu. Ne že by hned to první setkání bylo láskyplné, naopak já měl ze staroslověnštiny nejprve hrůzu a cítil jsem k ní maximální odpor. [...] Profesor Josef Kurz, který staroslověnštinu vyučoval, nám všem dal nedvojsmyslně najevo, že „*kdo nebude ta elementa bezpečně umět, tak u mě neprojde*“. Měl jsem ze staroslověnštiny zkrátka strašlivý strach a ten strašlivý strach mě přiměl k tomu, že jsem se to, co jsme se měli naučit k dismisí, naučil skutečně zevrubně. Udělal jsem tu zkoušku u Kurze velice dobře, a dokonce jsem získal, na to jsem byl tehdy hrdý, i jakousi pochvalu. Ale důležité bylo, že když jsem se do toho, ač nerad, zabral, ve chvíli, kdy jsem tu látku – z dnešního pohledu trapné minimum – zvládl, zjistil jsem, že mně to přináší zvláštní uspokojení. \ [Radoslav Večerka](#)

Já mám totiž zjevně po tatínkovi [...] učitelské střevo. [...] Tatínek jim to vášnivě vykládal a já to mám zjevně po něm, dokonce i s těmi intonacemi, s gestikulací a s tím, že se trochu potil a vyvaloval oči. Vždycky, až do vysokého věku, jsem měl mírnou trému, než jsem vstoupil do třídy mezi posluchače. Ale nebyla to zničující tréma, to byla tréma inspirující. Jakmile jsem vstoupil do učebny, získal jsem zvláštní jistotu. \ [Radoslav Večerka](#)

Prameny a literatura

ERHART, Adolf. Radoslav Večerka šedesátníkem. *Naše řeč*, 1989, roč. 72, č. 2, s. 98–99.

ERHART, Adolf. Radoslav Večerka šedesátníkem. *SPFFBU*, A 36, 1988, s. 27–29.

- ERHART, Adolf. Šedesátiny Radoslava Večkerky. *Universitas*, 1988, č. 2, s. 95–97.
- CHROMÝ, Jan – LEHEČKOVÁ, Eva (eds.). *Rozhovory s českými lingvisty I*. Praha – Podlesí: Douphin, 2007.
- MIKULÁŠEK, Miroslav. Radoslav Večerka. In *Slavica na Masarykově univerzitě v Brně. Literární věda, jazykověda, historiografie, uměnovědy*. Ivan Dorovský (ed.). Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 231–232.
- Radoslav Večerka [online]. [cit. 30. října 2017]. Dostupné z: <<https://www.muni.cz/lide/2246-radoslav-vecerka/zivotopis>>.
- RACHŮNKOVÁ, Zdeňka – ŘEHÁKOVÁ, Michaela. *Česká slavistika. Osoby a instituce*. Praha: Národní knihovna České republiky, 1999, s. 328.
- SKALKA, Boris. Radoslav Večerka sedmdesátiletý. *Opera slavica*, 1998, roč. 8, č. 2, s. 49–50.
- TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. století. III. díl, Q–Ž*. Praha: Paseka, 1999, s. 438.
- TŘEŠTÍK, Michael (ed.). *Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. 5000 životopisů*. Praha: Agentura Kdo je kdo, 2002, s. 717–718.
- VEČERKA, Radoslav. *Biografickobibliografické medailonky českých lingvistů: bohemistů a slavistů* [online]. 2007. [cit. 19. února 2019]. Dostupné z: <<http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/vecerka/vec-medailonky.pdf>>.